

Araştırma / Research Article

Hasta güvenliği literatürünün bibliyometrik analizi: Türkçe tez ve makaleler örneği*

Bibliometric analysis of patient safety literature example of thesis and articles in Turkish

Mehmet Nurullah Kurutkan¹, Fatih Orhan², Pervin Kaygısız³

*Bu makale, 13-16 Aralık 2017 tarihinde yapılan 8.Uluslararası Sağlık ve Hastane Yönetimi Kongresinde sunulan sözel bildirinin genişletilmiş halidir.

¹Düzce Üniversitesi İşletme Fakültesi Sağlık Yönetim Bölümü, Düzce
²SBÜ Gülhane SMYO Sağlık Kurumları İşletmeciliği Programı, Ankara
³Düzce Üniversitesi Sağlık Yönetimi Bölümü Mezunu, Düzce

Anahtar Kelimeler:
 Bibliyometrik Analiz, Hasta Güvenliği, Hasta Güvenliği Kültürü

Key Words:
 Bibliometric Analysis, Patient Safety, Patient Safety Culture

Yazışma Adresi/Address for correspondence:
 Mehmet Nurullah Kurutkan,
 Düzce Üniversitesi İşletme Fakültesi Sağlık Yönetim Bölümü
 nkurutkan@gmail.com

Gönderme Tarihi/Received Date:
 03.12.2017

Kabul Tarihi/Accepted Date:
 13.12.2017

Yayımlanma Tarihi/Published Online:
 28.12.2017

DOI:
 10.5455/sad.13-1513948006

ÖZET

Bibliyometrik analiz, belirli konularda yazılan bilimsel çalışmaların özelliklerini ve atıf durumunu inceleyen niceliksel bir yöntemdir. Bu çalışmanın amacı Türkiye’de hasta güvenliği konusunda yazılan tez ve makalelerin bibliyometrik yöntemle incelenmesidir. Bu amaçla Ulusal Tez Merkezi’nden ulaşılabilen 42 tez ve ULAKBİM ve Google Scholar veri tabanından ulaşılan 30 makale bibliyometrik açıdan incelenmiştir. Her iki bilimsel çalışma türünde de en çok “kültür” ve “tıbbi hata” konuları çalışılmıştır. Tezlerin ortalama atıf sayısı 122,9 iken makalelerde bu sayı 26,2’dir. Tezlerde yer alan toplam 5165 atfın % 47,4’ü dergilere, % 15,2’si kitaplara, % 15,5’i elektronik yayınlara, % 6,8’i tezlere ve % 14,8’i diğer yayınlara (gazete, eğitim, kongre vb.) yapılmıştır. Makalelerde ise 818 atfın % 60,2’si dergilere, % 12,4’ü kitaplara, % 11,2’si elektronik yayınlara, % 7’si kongrelere, % 8,9’u ise diğer yayınlara (gazete, eğitim, tez vb.) yapılmıştır.

ABSTRACT

Bibliometric analysis is a quantitative method that explores the properties and citation of scientific works written on specific topics. The aim of this study is to examine the thesis and articles about patient safety in Turkey with bibliometric method. For this purpose, 42 theses that can be reached from the National Thesis Center and 30 articles from the ULAKBİM and Google Scholar databases have been examined from a bibliometric point of view. In both types of scientific studies, “culture” and “medical errors” were mostly studied. The average number of citations for theses is 122.9, while for articles this number is 26.2. In the theses, 51,65% of the total 51,657 articles were published in journals, 15,2% in books, 15,5% in electronic publications, 6,8% in theses and 14,8% in other publications (newspapers, education, congress, etc.). In the case of the articles, 60,2% of the 818 citations were made to the journals, 12,4% to books, 11,2% to electronic publications, 7% to congresses and 8,9% to other publications (newspaper, education, thesis, etc.).

GİRİŞ

Bu çalışmanın temel amacı Türkçe yazılmış hasta güvenliği ile ilgili tez ve makalelerin bibliyometrik analizini yapmaktır. Hasta güvenliği konusunda bilimsel çalışmalara bakıldığında ülkemizde özellikle son 15 yıldan sonra bilimsel çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmada, tezler için 2007-2016 yılları arası, makaleler için ise 2004-2016 yılları arası dönemde yazılmış olan tüm eserler analiz kapsamı içerisine alınarak incelenmiştir. Akademik yayınların çeşitli unsurlarının sayısal analizler

ve istatistikler yardımıyla incelenmesi olarak tanımlanan bibliyometrik analiz bireysel çaba ve tekniklerle yapılabildiği gibi konu ile ilgili yazılımlar ile de yapılabilmektedir. Anılan dönemler içindeki makalelerin yazılım alt yapısını desteklememesi sonucu analiz bireysel çaba ve teknikler ile ve istatistik yöntemler de kullanılarak yapılmıştır.

Bibliyometrik analizler; tanımlayıcı nitelikte olabileceği gibi (belirli bir yılda yayımlanan makale sayısının belirlenmesi), değerlendirici nitelikte de (bir makalenin kendisinden sonra gelen araştırmaları

ne şekilde etkilediğini ortaya koymak için atıf analizi yapılması) olabilirler. Bibliyometrik çalışma sayesinde; yazar, konu, atıf yapılan yazar, atıf yapılan kaynaklar gibi verilerin istatistiksel olarak incelenmesi ve elde edilen istatistiksel sonuçlar ışığında belirli bir disipline ait genel yapının ortaya konması mümkün olmaktadır (Bozkurt ve ark., 2016: 232).

Hasta güvenliği, sağlık hizmetine bağlı hataların neden olduğu hasta zararlarının ortadan kaldırılması veya azaltılması demektir. The Institute of Medicine (IOM) hasta güvenliğini "hastalara olan zararın önlenmesi" olarak tanımlamıştır. (Kılıç, 2009: 1). Hasta güvenliğinde önemli olan hizmet almaya gelen hastanın en az veya hiçbir şekilde hastaneden kaynaklı bir hataya maruz kalmamasıdır. Bunu önlemek için yaşanan hatanın raporlanması ve üzerinde düzeltici önlemler alınması gerekmektedir.

Bu çalışmada hasta güvenliği konusunda ülkemizde yayımlanan 42 tez ve 30 makalenin genel özellikleri ve atıf durumu bibliyometrik açıdan incelenmiştir. Hasta güvenliği alanında araştırma yapmayı düşünen araştırmacılara yapılan çalışmalar hakkında yardımcı olmak hedeflenmiştir.

HASTA GÜVENLİĞİ

Hasta Güvenliğinin Tanımı

Hasta güvenliği, sağlık hizmetlerinden kaynaklı hataların önlenmesi ve hastaların zarar görmemesi için alınan birtakım önlemleri ifade eder (Korkmaz ve ark., 2016). Hasta güvenliği "Öncelikle zarar verme kavramıyla tanınmaya başlanmıştır". Hasta güvenliğini etkileyen unsurlar; sağlık bakım hizmeti içindeki yasal düzenlemeler, finans, istihdam, sağlık bakım ortamı, tüketici katkıları, bakım sağlayıcı ve tüketicilerin eğitimi, sağlayıcıların katkıları ve iletişimidir (Akman, 2010: 38).

Hasta Güvenliğinin Amacı

Sağlık hizmet sunucularının temel amacı hastanın herhangi bir zarar görmeden hizmet almasını sağlamaktır. Eğer bir hata oluşmuş ise raporlanmalıdır. Bu raporlar incelenerek tekrar aynı hatanın ortaya çıkmaması için düzeltici önlemler alınmalıdır. Bu süreçlerde belli bir standart olmalı ve bu standartlar ışığında hareket edilmelidir. Hasta güvenliği sağlanmaz ise hastaların hatalara maruz kalması artacaktır (Güven, 2014).

Hasta Güvenliğinin Tarihsel Gelişimi

Hasta güvenliğinin kökenini Babil Kralı Hamurabi tarafından M.Ö.1700'lü yıllarda hazırlanan "Hamurabi Kanunlarına" dayandıran çalışmalar (Clark, 2002; Polk ve ark, 2006; Ovalı, 2010) bulunmaktadır. Bu kanunların

218. maddesinde¹ cezai yaptırım öngörülmüştür. Ayrıca Hipokrat'ın "primum non nocere" (önce zarar verme) sözü (Smith, 2005; Mielke, 2010; Banadonna ve ark, 2016) hasta güvenliği hareketinin sloganı haline gelmiştir. Modern hemşireliğin kurucusu olan Florence Nightingale'in "bir hastanenin hastaya ilk önce zarar vermemeye çalışması gerekiyor, bir hastanenin yapmaması gereken ilk şey mikrop saçmaktır" (Masterson ve ark, 2016) ifadesi de temel tarihi süreçlerden birini oluşturmaktadır. Türkiye tarihi açısından ise 1861 tarihli Beledi İspençiyarlık Sanatının İcrasına Dair Nizamnamenin 18. maddesinde² düzenleme ilaç hatalarını engellemeye yönelik düzenleme bulunmaktadır (Dilmen, 2016: 8-9).

1951 yılında kurulan ABD menşeli Sağlık Bakımı Organizasyonları'nın Akreditasyonu'nda Birleşik Komisyon (JCAHO) (Devebakan, 2006) yüksek düzeyde kalite ve güvenliği sağlamak için çalışmalarına başlamıştır. Hasta Güvenliği konusunun öncelikli sorun olarak görülmesi ise 1999- 2000'li yıllarda Institute of Medicine'in yayınladığı iki rapor doğrultusunda olmuştur. "To Err is Human" raporuna göre, projeksiyon çalışmalarına göre, ABD'de her yıl 44.000-98.000 kişi (Donaldson ve ark, 2000; Brown ve Petteron, 2001) tıbbi hatalar nedeni ile yaşamını kaybetmektedir. Joint Commission (JC) ilk kez Temmuz 2002'de Ulusal Hasta Güvenliği Hedeflerini duyurmuştur. Bunu 2005 yılı Haziran'da 2006 Hasta Güvenliği Hedefleri ve Gereklilikleri raporu izlemiştir. (Tam ve ark, 2005; Berwick ve ark, 2006). 2004 yılında Dünya Sağlık Örgütü ve üye ülkeler hasta güvenliği konularına odaklanmak üzere World Alliance for Patient Safety Birliğini kurmuştur.

Hasta güvenliği ile ilgili çalışmalar yapan dünyadaki en önemli kuruluşları Australian Patient Safety Foundation, Anesthesia Patient Safety Foundation, Consumers Advancing Patient Safety, Canadian Patient Safety Institute, Institute for Safe Medication Practices, Institute for Healthcare Improvement, National Center for Patient Safety, National Patient Safety Foundation, National Patient Safety Agency, Patient Safety First, Patient Safety International, Patient Safety Institute, The Leapfrog Group for Patient Safety, WHO World Alliance for Patient Safety şeklinde sıralayabiliriz (Saraç, 2009: 20-21). En meşhur hasta güvenliği yaklaşımları ise Uluslararası Hasta Güvenliği

¹"Eğer hekim, ağır yaralı adamın bronz neşterle üzerinde çalışıp adamın ölümüne sebep olursa veya adamın göz bölgesini bronz neşterle açıp, adamın gözünü kör ederse, cerrahın bileklerini kesilecektir"

²"Reçete ile eczacı dükkanından yapıp verilen ilaçların ağzı mühürlü olup üzerinde filan kimse için şöyle istimal olunacaktır diye tahrir olunmuş yaftası ile verilecektir ve dahilen istimal olunan ilaçların yaftası beyaz ve haricen istimal olunan ilaçların yaftası turuncu olacaktır"

Hedefleri³ ile ICPS WHO (Runciman ve ark, 2009) hasta güvenliği standardıdır.

YÖNTEM

Çalışmanın temel amacı hasta güvenliği konusunda Google Akademik ve ULAKBİM veri tabanından ulaşılan 30 makale ve Ulusal Tez Merkezinden ulaşılan 42 tezin bibliyometrik yöntemle incelenerek, araştırmacılara bu konuda yazılan bilimsel çalışmalar hakkında bilgi vermektir.

Makalelerin analizi yapılırken cevaplanan araştırma soruları şu şekildedir:

- Yazarlar hangi kurumda çalışmaktadır?
- Makalelerin yayımlandığı dergi dağılımı nedir?
- Makalelerde hangi araştırma yaklaşımı tercih edilmiştir?
- Makalelerin yıllara göre dağılımı nedir?
- Makalelerde çok yazarlılık durumu nedir?
- Atıf yapılan kaynak türleri nasıl dağılım göstermektedir?
- Makalelerdeki konu dağılımı nasıldır?
- Makalelerin kaynak durumu nasıldır?

Tezlerin analizini yapılırken cevaplanan soruları şu şekildedir:

- Tezlerin yıllara göre dağılımı nedir?
- Tezlerin derecesine göre dağılımı nedir?
- Tez danışmanlarının derecesine göre dağılımı nedir?
- Tez çalışmalarının yapıldığı üniversitelerin dağılımı nasıldır?
- Tezlerin enstitülere göre dağılımı nasıldır?
- Tezlerin sayfa sayısı dağılımı nasıldır?
- Tezlerin konu dağılımı nasıldır?
- Tezlerin kaynak durumu nasıldır?
- Atıf yapılan kaynak türleri nasıl dağılım göstermektedir?

Hasta güvenliği konusunda yapılan çalışmalar genellikle hemşirelik alanında yazılmıştır. Ülkemizde yapılan çalışmalar yakın tarihli olduğu için bulunan tüm tez ve makaleler incelenmiştir. Tez ve makalelere ilişkin bilgiler Excel tablosuna aktarılmış ve tüm hesaplamalar bu program üzerinden yapılmıştır.

³Hedef 1. Hastaların Doğru Kimliklendirilmesi, Hedef 2. Etkili İletişimin Geliştirilmesi, Hedef 3. Yüksek Riskli İlaçların Güvenliğinin Sağlanması, Hedef 4. Cerrahide Yanlış Taraf, Yanlış Hasta, Yanlış İşlemin Engellenmesi, Hedef 5: Sağlık Bakımına Bağlı Enfeksiyon Riskinin Azaltılması ve Hedef 6: Düşmelerden Kaynaklanan Hastaların Zarar Görme Riskinin Azaltılmasıdır. (<http://www.jointcommissioninternational.org/improve/international-patient-safety-goals/>)

BULGULAR

Tezlerde ilk çalışma 2007 yılında görülürken makalelerde ilk çalışma 2004 yılında görülmektedir. Tezlerde en fazla çalışma % 16,6 oranıyla 2010 ve 2011 yılına, makalelerde ise % 20 oranında 2012 yılına aittir. Makalelerin yayımlandığı dergilere baktığımızda en fazla %16,6 oranla Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi'nde, % 10 ANKEM Dergisi'nde, %6,6 Yoğun Bakım Dergisi'nde ve % 6,6 diğer (toplamda 20 farklı dergi ve her birinde bir makale yayımlanmıştır) dergilerde yayımlanmıştır.

Tezler ve makaleler ile ilgili olarak yapılan analizler ve istatistiki veriler aşağıda tablolaştırılarak verilmiştir.

Tezlerin Bibliyometrik Analizi

Çalışmada hasta güvenliği ile ilgili yazılan tüm tezlerin bibliyometrik özellikleri incelenmiştir. Bu konuda 46 tane tez bulunmuş ancak 4 tanesine ulaşamadığı için çalışmaya 42 teze devam edilmiştir. Tez çalışmalar yakın tarihte yazılmaya başlanmış, ilk tez 2007 yılında yazılmıştır. Bu yüzden çalışmamız 2007-2016 yıllarını kapsamakta olup tezlerle ilgili genel bilgiler yazarlar tarafından oluşturularak Tablo 1'de verilmiştir:

Hasta güvenliği konusunda yazılan tezlerin yıllara göre nasıl bir dağılım gösterdiği Tablo 1'de yer almaktadır. Yıllar itibarıyla bakıldığında, hasta güvenliği konusunda en çok tez %16,6 (7 tez) 2010 ve 2011 yıllarında yazılmıştır. En az ise 2008 yılında %2,3 (1 tez) yazılmıştır. Araştırmaların hangi dille kaleme alındıkları incelendiğinde tezlerin % 97,6 (41 tez) oranında Türkçe olarak yazılmış olduğu görülmüştür (Tablo 1). Geriye kalan bir tez ise %2,3 oranıyla İngilizce yazılmıştır. İncelenen tezlerin derecelerinin dağılımına bakıldığında en çok % 83,3 (35 tez) yüksek lisans bunu sırasıyla; %14,2 (6 tez) ve %2,3 (1 tez) ile uzmanlık tezi izlemiştir. Hasta güvenliği konusunda doktora ve yüksek lisans tezlerinin azlığı dikkat çekmiştir.

Tezlerin danışmanları incelendiğinde 18'i (%42,8) profesör doktor, 13'ü (%30,9) doçent doktor, 11'i (%26,1) yardımcı doçent doktordur. Dağılımlar Tablo 1'te verilmiştir. Tez çalışmalarının yapıldığı üniversitelere göre 42 farklı yazar 19 üniversitede çalışmalarını sürdürmüşlerdir. Üniversitelere ilişkin dağılım Tablo 1'te verilmiştir. Tezlerin çoğunluğu devlet üniversitelerinde yazılsa da % 14,2'si (6 tane) özel üniversitede yazılmıştır. Dokuz Eylül Üniversitesi %16,6 oranıyla ilk sırada yer almaktadır. Tezlerin enstitülere göre dağılımına baktığımızda en fazla sağlık bilimleri enstitüsü alanında yazılmıştır (%69). Bunu sosyal bilimler enstitüsü izlemektedir (%28,5). Tıpta uzmanlık tezi olarak sadece bir tez (% 2,3) bulunmaktadır. Tezlerin sayfa sayılarının ortalaması alındığında doktora tezinin daha kapsamlı ve derinlikli çalışmalar olması nedeniyle sayfa sayılarının yüksek

Tablo 1. Tezlerle İlgili Genel Bilgiler Tablosu

Tezlerin Yayın Yılı	N	%	Tezin Ait Olduğu Üniversite	N	%
2007	2	4,6	Dokuz Eylül Üniversitesi	7	16,6
2008	1	2,3	Hacettepe Üniversitesi	6	14,2
2009	6	14,2	Ege Üniversitesi	4	9,5
2010	7	16,6	Marmara Üniversitesi	3	7,1
2011	7	16,6	İstanbul Üniversitesi	3	7,1
2012	4	9,5	Selçuk Üniversitesi	2	4,7
2013	3	7,1	Gazi Üniversitesi	2	4,7
2014	5	11,9	Atılım Üniversitesi	2	4,7
2015	3	7,1	Atatürk Üniversitesi	2	4,7
2016	4	9,5	Beykent Üniversitesi	2	4,7
Toplam	42	100	Karadeniz Teknik Üniversitesi	1	2,3
Tezlerin Dil			Haliç Üniversitesi	1	2,3
Türkçe	41	97,6	Cumhuriyet Üniversitesi	1	2,3
İngilizce	1	2,3	Afyon Üniversitesi	1	2,3
Toplam	42	100	Süleyman Demirel Üniversitesi	1	2,3
Tezlerin Derecesi			Yeditepe Üniversitesi	1	2,3
Yüksek Lisans	35	83,3	On Dokuz Mayıs Üniversitesi	1	2,3
Doktora	6	14,2	İstanbul Medipol Üniversitesi	1	2,3
Uzmanlık	1	2,3	Gülhane Askeri Tıp Akademisi	1	2,3
Toplam	42	100	Toplam 19 Üniversite	42	100
Tez Danışmanı			Atıf Yapılan Kaynak Türü		
Profesör Doktor	18	42,8	Dergi	2452	47,4
Doçent Doktor	13	30,9	Kitap	789	15,2
Yrd. Doç. Dr.	11	26,1	Tez	352	6,8
Toplam	42	100	E-yayın	803	15,5
			Diğer	769	14,8
			Toplam	5165	100

Not: Tablo yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

lisans tezlerine göre yüksek olduğu görülmektedir. Doktora çalışmaları ortalama olarak 194 sayfa, yüksek lisans tezlerinin ortalama olarak 128 sayfa ve uzmanlık tezi de 39 sayfa olduğu saptanmıştır.

Çalışmaya konu olan 42 tezin konuları kullanılan anahtar kelimeler dikkate alınarak incelendiğinde ise en sık çalışılan konu %50 oranında (21 tez) hasta güvenliği kültürü konusu olmuştur. Bunu %21,4 (9 tez) ile tıbbi hatalar izlemiştir. En az %2,3 (1 tez) ile değişim ve hasta eğitimi konuları çalışılmıştır.

Hasta güvenliğinde bulunan tüm tezler için toplam 5165 kaynak kullanılmıştır. Tez başına düşen ortalama kaynak sayısı 122,9'dur. En çok kaynak kullanılan tezde 596, en az kaynak kullanılan tezde ise 20 kaynak kullanıldığı tespit edilmiştir. Atıf yapılan kaynak türü incelemesi kaynakçadaki künyeler tek tek değerlendirilerek yapılmıştır. Böylece yazarın çalışmayı hazırlarken daha çok hangi tür kaynakları kullanmayı tercih ettiği belirlenmeye çalışılmıştır. Yapılan çalışmada tezler hazırlanırken en sık başvurdukları kaynak türünün %47,4 ile bilimsel makaleler olduğu görülmüştür. Bunu %15,5 ile elektronik yayınlar takip etmiştir. Gazete, rapor, bildiri, yayın vb. gibi kaynak türlerinin ağırlığı ise %14,8'dir. Yapılan atıfların dili

incelendiğinde %58'i İngilizce, %42'si ise Türkçedir.

Makalelerin Bibliyometrik Analizi

Çalışmada hasta güvenliği ile ilgili bulunan 30 Türkçe makalenin bibliyometrik özellikleri incelenmiştir. Ülkemizde hasta güvenliği konusunda çalışmalar yakın tarihe dayanmaktadır. Çalışmaya konu olan makalelerin ilki 2004 yılında yazılmıştır ve sıklığı günümüze yaklaştıkça artmaktadır. Bu yüzden çalışma 2004-2017 yılları arasını kapsamakta olup makaleler ile ilgili genel bilgiler Tablo 2'de verilmiştir:

Hasta güvenliği konusunda yayımlanan makalelerin dağılımı Tablo 2'de yer almaktadır. Makalelerin yıllara dağılımına bakıldığında, hasta güvenliği konusunda en fazla %20 oranında (6 makale) 2012 yılında çalışıldığı bunu sırasıyla %13,3 oranıyla (4 makale) 2010, 2015 ve 2016 yılları takip etmektedir. Tabloda dikkati çeken bir konu ise 2006 yılında hasta güvenliği konusunda çalışmaya ulaşılmadığıdır.

Makalelerin araştırma yaklaşımları, görgül veya teorik olup olmaması, yapılan çalışmanın niteliği hakkında bilgi sahibi olunmasını sağlamaktadır. Bu analizin yapılması, o ülkedeki araştırmaların

Tablo 2. Makalelerle İlgili Genel Bilgiler Tablosu

Yayın Yılı	N	%	Kurum Adı	N	%
2004	1	3,3	SB Bağlı Hastaneler	14	20
2005	1	3,3	Ege Üniversitesi	6	8,5
2006	0	0	Selçuk Üniversitesi	4	5,7
2007	1	3,3	Dokuz Eylül Üniversitesi	4	5,7
2008	1	3,3	Necmettin Erbakan Üniversitesi	4	5,7
2009	1	3,3	Marmara Üniversitesi	3	4,2
2010	4	13,3	Uludağ Üniversitesi	3	4,2
2011	2	6,6	Sakarya Üniversitesi	3	4,2
2012	6	20	Pfizer	3	4,2
2013	1	3,3	Süleyman Demirel Üniversitesi	2	2,8
2014	3	10	Karadeniz Teknik Üniversitesi	2	2,8
2015	4	13,3	Pamukkale Üniversitesi	2	2,8
2016	4	13,3	Diğer	20	28,5
2017	1	3,3	Toplam	70	100
Toplam	30	100	Dergi Adı		
Araştırma Türü			Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi	5	16,6
Görgül Çalışmalar	17	56,6	ANKEM Dergisi	3	10
Teorik Çalışmalar	13	43,3	Yoğun Bakım Dergisi	2	6,6
Toplam	30	100	Diğer	20	66,6
Yazar Sayısı			Toplam	30	100
1 Yazarlı	7	23,3	Konu		
2 Yazarlı	11	36,6	Tıbbi Hata	10	33,3
3 Yazarlı	8	26,6	Kültür	9	30
4 Yazarlı	3	10	Çalışanların Bilgi Düzeyi ve Tutumu	4	13,3
5 Yazarlı	1	3,3	Güvenlik	3	10
Toplam	30	100	Hijyen	1	3,3
Kaynak Türü			Bilgi Yönetimi	1	3,3
Dergi	493	60,2	Toplam	30	100
Kitap	102	12,4			
E-yayın	92	11,2			
Kongre	58	7			
Diğer	73	8,9			
Toplam	818	100			

Not: Tablo yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

dolayısıyla da bilimsel çalışmaların düzeyi hakkında da somut sonuçlar elde edilmesine olanak vermektedir (Temizkan vd., 2015: 402). İncelenen 30 makalede başvuru araştırma türleri bakımından değerlendirildiğinde %56,6'sında (17 makale) görgül yaklaşımın %43,3'ünde (13 makale) ise teorik yaklaşım tercih edildiği görülmektedir.

Hasta güvenliği konusunda yayımlanan makalelerin çok yazarlılık durumu incelendiğinde 30 makalenin %36,6'sı (11 makale) iki yazarlı olduğu görülmektedir. Bunu %26,6 (8 makale) ile üç yazarlı ve %23,3 (7 makale) ile tek yazarlı çalışmalar takip etmektedir. İncelenen makalelerin önemli bir kısmının %76,6'sı çok yazarlılık durumu göstermektedir. Ancak hasta güvenliği konusunda yazılan makaleler 5 yazarı geçmemiştir.

Yazarların çalıştıkları kurumların belirlenmesinde makalelerde yer alan adres bilgileri temel alınmıştır. Bir

yazarın birden fazla makalesi bulunması durumunda makale sayısı kadar sayılmıştır. Buna göre 70 yazar 40 farklı kurumdadır. Bu kurumlara ilişkin dağılım Tablo 2'te gösterilmiştir. Tabloda kurum sayıları az görülse de toplamda 40 farklı kurum bulunmaktadır. En fazla yazar Sağlık Bakanlığına bağlı hastanelerde çalışmaktadır.

Hasta güvenliği konusunda 2004-2017 yılları arasında yayımlanan toplam 30 makale 23 farklı dergide yayımlanmıştır. Diğer kısmında bulunan tüm dergiler sadece bir dergi yayımlamıştır. Dergilerden Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi 5 makale ile en fazla makale yayımlayan dergi olmuştur. Hasta güvenliği konusunda incelenen makalelerde en sık çalışılan konu %33,3 (10 makale) ile tıbbi hatalar olmuştur. Bu oranı %30 (9 makale) ile hasta güvenliği kültürü takip etmektedir. En az çalışılan konu ise % 3,3 (1 makale) ile hijyen ve bilgi yönetimi olmuştur.

Hasta güvenliği ile ilgili bulunan tüm makaleler için toplam 818 kaynak kullanılmıştır. Makale başına düşen ortalama kaynak sayısı 26,2'dur. En çok kaynak kullanılan makalede 86, en az kaynak kullanılan makalede ise 9 kaynak kullanıldığı tespit edilmiştir. Atıf yapılan kaynak türü incelemesi kaynaklardaki künyeler tek tek değerlendirilerek yapılmıştır. Böylece yazarın çalışmayı hazırlarken daha çok hangi tür kaynakları kullanmayı tercih ettiği belirlenmeye çalışılmıştır. Yapılan çalışmada makaleler hazırlanırken en sık başvurdukları kaynak türünün % 60,2 ile bilimsel makaleler olduğu görülmüştür. Bunu %12,4 ile kitaplar takip etmiştir. Gazete, rapor, bildiri, yayın vb. gibi kaynak türlerinin ağırlığı ise %8,9'dur. Yapılan atıfların dili incelendiğinde % 62,3'ü İngilizce, % 37,6'sı ise Türkçedir.

SONUÇLAR

Bibliyometrik analizin önemli bir özelliği çalışılan konu hakkında araştırmacılara detaylı bilgi sunmaktır. Bu amaçla çalışmada hasta güvenliği ile ilgili yazılan 42 tez ve 30 makalenin genel özellikleri ve atıf durumları bibliyometrik olarak incelenmiştir. Tezler için elde edilen bulgular şöyle özetlenebilir:

- Tezlerin yazıldığı yıllara baktığımızda yazılan ilk tez 2007 yılına aittir. Bu da hasta güvenliği ülkemizde henüz son yıllarda araştırılan ve önemsenen bir konu olduğunu gösterir.
- Tezlerde daha çok bilimsel dergilere atıf yapılmıştır ve bunların çoğu İngilizce kaynaklardan olduğu görülmüştür.
- Hasta güvenliği konusunda hazırlanmış olan tezlerin türüne ait dağılıma bakıldığında çok büyük bir oranda yüksek lisans düzeyinde hazırlanmıştır (%83,3 oran ile).
- Tezler daha çok Sağlık Bilimleri Enstitüsünde hazırlanmıştır. Bunu Sosyal Bilimler Enstitüsü, daha sonra da Tıp Fakültesi takip etmektedir.
- Tezlerin konu belirleme eğilimine bakacak olursak en yüksek oran "hasta güvenliği kültürü" ve "tıbbi hatalar"dır. Oranın yüksekliğinden anlaşılacağı gibi hasta güvenliğini sağlayabilmek için kültürü yerleştirmen ve tıbbi hataların büyük sorun teşkil ettiği varsayımında bulunabiliriz.
- Yazılan alana bakacak olursak birçoğu hemşirelik alanımda yazılmış, henüz yönetim ile ilgili çok fazla çalışma bulunmamaktadır.

Makaleler için elde edilen bulgular şöyle özetlenebilir:

Genel bir değerlendirme yapılacak olursa, ülkemizde konunun farkına henüz son yıllarda varılmış olup üzerinde çalışılması muhtemeldir. Kaynak durumunda yarısından çoğunun İngilizce kaynak olduğu tespit

edilmiştir. Konularda ağırlık kültür ve tıbbi hatalara verilmiştir. Bu da bu konularda eksikliklerimiz olduğunu anlamına gelir ve hasta güvenliğini başarılı bir şekilde sağlayabilmek için hasta güvenliği kültürünü yerleştirip tıbbi hataların üzerinde ciddi bir şekilde durmamız gerektiğini gösterir.

KAYNAKÇA

1. Akman, Balçık. (2010). Hasta Güvenliği Kültürü ve Bir Üniversite Hastanesinde Çalışan Hemşirelerin Hasta Güvenliği Kültürü İle İlgili Algılarını Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hastane ve Sağlık Kuruluşlarında Yönetim Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul
2. Berwick, D. M., Calkins, D. R., McCannon, C. J., & Hackbarth, A. D. (2006). The 100 000 lives campaign: setting a goal and a deadline for improving health care quality. *Jama*, 295(3), 324-327.
3. Bonadonna, R. C., Borghi, C., Consoli, A., & Volpe, M. (2016). Novel antidiabetic drugs and cardiovascular risk: Primum non nocere. *Nutrition, Metabolism and Cardiovascular Diseases*, 26(9), 759-766.
4. Brown, Aaron, and David A. Patterson. (2001) . "To err is human." *Proceedings of the First Workshop on evaluating and architecting system dependability (EASY'01)*.
5. Clark, Geoff. (2002). "Organisational culture and safety: an interdependent relationship." *Australian Health Review* 25.6 181-189.
6. Çetinkaya Bozkurt, Ö. ve Çetin, A., (2016), Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi'nin Bibliyometrik Analizi, *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 11 (2), 229-263.
7. Dilmen, B. (2016). Hemşirelik Öğrencileri Ve Hemşirelerin Hasta Güvenliği Kültürü Algılamalarının Değerlendirilmesi. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
8. Donaldson, Molla S., Janet M. Corrigan, and Linda T. Kohn, eds. (2000) . *To err is human: building a safer health system*. Vol. 6. National Academies Press,
9. Güven, M. (2014). Hasta Güvenliği Ve Tıbbi Hatalar Antalya Atatürk Devlet Hastanesi'nde Çalışan Hemşirelerin Hasta Güvenliği İhlali Ve Tıbbi Hata Tanıklıkları. Yüksek Lisans Tezi. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
10. Korkmazer, F., Yıldız, A. ve Ekingen, E., (2016), Sağlık Personeli Hasta Güvenliği Kültürü Algılarının Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma, *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4 (2), 141-154.
11. Masterson, C., Pfaff, B. L., Dettmering, C., & Fleis, J. (2016). Creating a Sustainable Culture of Safety Related to Hand Hygiene in an Integrated Health System. *American Journal of Infection Control*, 44(6), S8.
12. Mielke, Martin. (2010). "Prevention and control of nosocomial infections and resistance to antibiotics in Europe-Primum non-nocere: elements of successful prevention and control of healthcare-associated infections." *International Journal of Medical Microbiology* 300.6 (346-350).
13. OVALI, Fahri. (2010). "Hasta Güvenliği Yaklaşımları." *Performans ve Kalite Dergisi* : 33.
14. Polk Jr, Hiram C., et al. (2006). "Quality and safety in surgical care." *Annals of surgery* 243.4 439.
15. Runciman, W., Hibbert, P., Thomson, R., Van Der Schaaf, T., Sherman, H., & Lewalle, P. (2009). Towards an International Classification for Patient Safety: key concepts and terms. *International journal for quality in health care*, 21(1), 18-26.

16. Saraç, A. (2009). Trabzon İl Merkezinde Birinci Basamakta Çalışan Sağlık Personelinin Hasta Hakları, Hasta Güvenliği Ve Kendi Hakları Hakkındaki Bilgi Ve Tutumları. Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
17. Saray Kılıç, H. (2009). Bir Eğitim Ve Araştırma Hastanesinde Çalışan Hemşire Ve Doktorların Hasta Güvenliği Hakkındaki Bilgileri Ve Tıbbi Hataların Bildirilmesi Hakkındaki Görüşleri. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
18. Smith, Cedric M. (2005). "Origin and uses of primum non nocere—above all, do no harm!." *The Journal of Clinical Pharmacology* 45.4: 371-377.
19. Tam, Vincent C., et al. (2005). "Frequency, type and clinical importance of medication history errors at admission to hospital: a systematic review." *Canadian Medical Association Journal* 173.5 510-515.
20. Temizkan, S. P., Dönüş, Ç. ve Özdemir, C., (2015), Sağlık Turizmi Konusunda Yayımlanan Makalelerin Bibliyometrik Profili, *International Journal of Human Sciences*, 12 (2), 394-415.